

MILJØVERNDEPARTEMENTET

Verdiskapingsprogrammet på kulturminneområdet

Riksantikvarens midtveisseminar, 03.03.09

Statssekretær Heidi Sørensen

Foto: Miljøverndepartementet

Bildet viser pilotprosjektet Perler i Nordsjøløypa i Hordaland

Bildet: elleve pilotprosjekter i verdiskapingsprogrammet på kulturminneområdet

Foto: Hamningberg: Morten Thorkildsen©Riksantikvaren; Bud-Kristiansund: Riksantikvaren; Valdres og Nord-Gudbrandsdalen: Riksantikvaren; Porto Franco: Gunnar Eikli; Norsk tradisjonsfisk: Riksantikvaren; Odda: Riksantikvaren; Hammerdalen: Asgeir Spange Brekke©Riksantikvaren; Pilegrimsleden: Knut Lillealtern; Perler i Nordsjøløypa: Gode sirklar; Nærøyfjorden: Riksantikvaren; Nordland: Miljøverndepartementet .

Verdiskapingsprogrammet er godt i gang! Nå er vi midtveis. Vi har fått kunnskap og erfaringer. Er det behov for justeringer, er tiden nå!

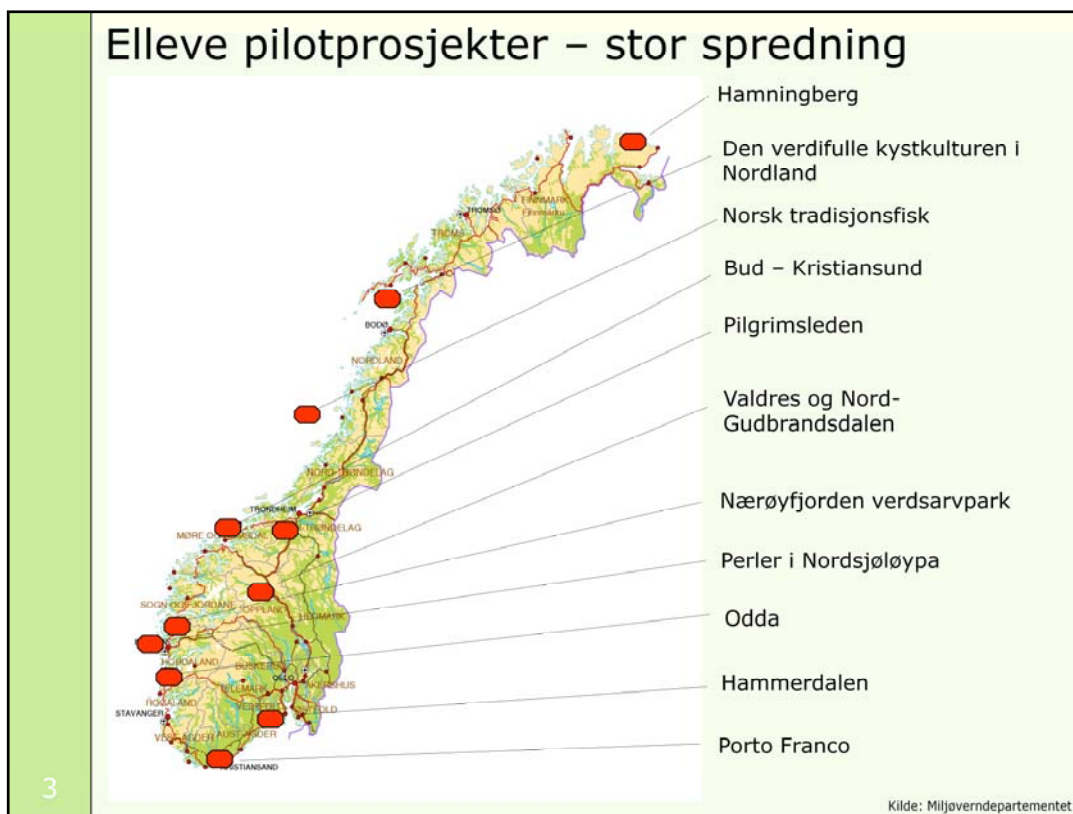
Kulturarven har fått stadig større oppmerksomhet som miljømessig, kulturell, sosial og økonomisk faktor.

Det er nødvendig å få kulturarven inn som tema på viktige utviklingsarenaer.

Det er behov for mer kunnskap om kulturarven som grunnlag for samfunnsutviklingen.

Tre hovedmål i programmet

- Få til verdiskaping (miljømessig, kulturelt, sosialt og økonomisk)
- Ta bedre vare på kulturarven
- Utvikle og spre kunnskap om kulturarven som ressurs

Hele landet er representert - fra Hamningberg i nord til Kristiansand i sør

Styrken i programmet er den store spredningen:

- stor geografisk spredning
- stor tematisk bredde og stor
- organisatorisk spredning

(Jeg har ikke tid til gå inn på alle prosjektene i dag, men viser noen for å eksemplifisere erfaringer.)

Viktig med sterk prosjektledelse

Den verdifulle kystkulturen i Nordland. Bildet er fra Vega.

Prosjektet omfatter også følgende kommuner i Lofoten: Vågan, Vestvågøy, Flakstad, Moskenes, Værøy og Røst. Prosjektet blir utvidet i 2009 og åpner for deltagelse fra større deler av Nordland.

Dette er et godt eksempel på at bra organisering og politisk forankring på fylkesnivå er viktig. En sterk prosjektledelse som inspirerer og motiverer til handling er en suksessfaktor.

Nordlands-prosjektet er spesielt fordi det er forankret i nærings- og samferdselsavdelingen i fylkeskommunen. Dette er positivt for å få til bedre samarbeid om kulturarv og næringssspørsmål.

Både i Lofoten og på Vega har mange istandsatte bygninger fått ny bruk, og det er gjennomført stedsutviklingsprosjekter. Prosjektet har fått til mye, men det har også lengre fartstid enn de andre pilotprosjektene, siden det startet i 2005.

Ærfuglen har blitt sett på som husdyr på Vega. Egne hus har de også. Det å stelle ærfuglen, sanke egg og dun, var i stor grad et kvinnearbeid, mens mennene var på havet.

Bilde viser Porto Franco – Kristiansands kulturelle frihavn

Kystkultur, maritim kulturhistorie og opplevelsestilbud er stikkord for prosjektet.

Mange frivillige deltar i arbeidet. Det skaper engasjement og gir kompetanse.

Prosjektet samarbeider med Kystverket og Fyrmuseet om å dokumentere og formidle kystkulturen.

Prosjektet driver også opplæring i drift og vedlikehold av kulturhistoriske båter.

Porto Franco skal være vert for et av hovedarrangementene til kulturminneåret i sommer.

Bildet er fra Nærøyfjorden i Sogn og Fjordane

Nærøyfjorden verdsarvpark er etablert etter modell av de franske regionalparkene.

Sammen med Geirangerfjorden, er området er også en del av verdensarvområdet Vestnorsk fjordlandskap. Lokalsamfunnet utnytter de mulighetene statusen som verdensarvområde gir. Nærøyfjorden er et av de mest populære turistområdene i Norge. Store cruiseskip kjører gjennom området.

Prosjektet lærer opp lokalbefolkningen til å bli gode verter og bedre bli i stand til å mestre utfordringene som følger av den store turiststrømmen. Det arbeides også med å få til god kommunikasjon mellom lokalbefolkningen og turistene.

Prosjektet har tro på det som er dets eget og ser tydelig at det er viktig at man ikke blir blind for egne kvaliteter.

Prosjektet har fått vist at holdninger til vern er i ferd med å endres.

Bildet er fra Hamningberg – den best bevarte fiskeværsbebyggelsen i Finnmark

Hamningberg er et fraflyttet fiskevær ytterst på Varangerhalvøya. Stedet som skal utvikles til et kulturbasert, bærekraftig reisemål.

Pomorenes byggeskikk har satt sitt preg på bygda.

Det er nå satt i gang et spennende samarbeid med russiske og norske håndverkere om å sette i stand bygninger. Det praktiske arbeidet starter våren 2009.

En strekning av prosjektet Nasjonale turistveger ender her. Dette er en av de få turistvegstrekingene som er en blindvei!

I Vardø finner vi også et spennende turistvegtiltak : Et minnesmerke over hekseprosessene på 1500-1600-tallet skal stå ferdig i august. Gjennom dette prosjektet (som ikke er en del av verdiskapingsprogrammet) kommer både det mytiske og det bestialske fram på en tross alt god måte - et godt eksempel på verdiskaping basert på den lokale kulturarven.

Bildet er fra åpningen av sliperiet i Hammerdalen: Det tidligere sliperiet huser nå kulturskolen i Larvik!

Prosjektet Hammerdalen illustrerer byutvikling. Et tidligere industriområde i Larvik omdannes til en ny bydel.

Prosjektet gir kunnskap om nettverk og samhandling mellom aktører som vanligvis ikke samarbeider på denne måten.

Erfaringene fra prosjektet viser at god dialog mellom næringsutviklere, myndigheter og grunneier er viktig når man skal bevare og samtidig få til ny utvikling i gamle industribygninger.

Høgskolen i Vestfold er tungt inne som prosjektleder og tilfører prosjektet forskningskompetanse. Høgskolen har tre doktorgradsstipendiater på temaet kulturarv.

Prosjektmidlene går ikke til å sette i stand bygninger. Det tar primært grunneieren (Treschow-Fritzøe) seg av.

Prosjektmidler går blant annet til å etablere læringsarenaer og møteplasser for kunst og kulturaktiviteter.

Bildet er fra Pilegrimsleden

Pilegrimsleden er en stor satsing hvor mange aktører engasjerer seg. Kirken er en sentral aktør.

Kultur- og kirkedepartementer har også et stort engasjement i saken, blant annet gjennom utredning av et nasjonalt utviklingsprosjekt – "Pilegrimsmotivet".

Prosjektarbeidet viser at det er et stort potensial for det lokale næringslivet langs leden når det gjelder å etablere overnattingssteder, serveringssteder og andre tilbud.

Flere lokale næringsdrivene kan skape en sterk kjede langs leden.

I Nord-Gudbrandsdalen er det et pilotprosjekt som er en integrert del av i den regionale satsingen Nasjonalparkriket.

Prosjektet viser tydelig hvordan kultur og natur kan ses i sammenheng – for eksempel opplevelser knyttet til naturen og kulturen, aktiviteter i seterområder, kultursti i verdifulle kulturlandskap, jakt- og fangsttradisjoner.

Erfaringene viser at det er viktig å satser på noe som er konkret. Både næringslivet, frivillige organisasjoner og offentlige myndigheter er involvert.

Næmingeprojektet er et prosjekt med tømrere innen lokal byggetradisjon som får treårig spesialutdanning innen antikvarisk bygningsvern. De spesialutdannede håndverkere skal så igjen lære opp andre. Næmingene driver bl.a. med produktutvikling og har kontakt med forskningsmiljøer.

Næmingeprojektet finner vi her i Oppland, og også i Møre og Romsdal og i Trøndelag.

Departementene trekker i lag

Flere departement har satsinger med berøringsflater til vårt program. Skjæringsfeltene er kulturarv, kultur, næringsliv og verdiskaping.

Flere av regjeringens satsinger er derfor på en eller annen måte koblet inn på pilotprosjektene i verdiskapingsprogrammet.

Alle prosjektene har utløst ressurser på ulike nivå.

Virkemidlene ligger i hovedsak på regionalt og lokalt nivå.

Det har blitt status å delta i verdiskapingsprogrammet. Programmet har skapt nye arenaer og samarbeidsformer, har koblet til seg nye aktører og etablert virkemidler.

Når jeg er ferdig, vil jeg sende ballen over til de andre statssekretærene som er til stede (fra Fiskeri- og kystdepartementet, Kultur- og kirke departementet og Landbruks- og matdepartementet):

- Hvilke refleksjoner har dere om bruk av kulturarven som ressurs?

Hvilket potensial ser dere for å øke samarbeidet på

Bildet viser Finansdepartementet. Bygningen er en del av prosjektet Statens kulturhistoriske eiendommer

Vi satser på kulturminner!

Verdiskapingsprogrammet har totalt fått ca. 80 millioner kroner i perioden 2006-2009.

Kulturminnefondet er også en viktig bidragsyter i prosjektene.

Prosjektene utløser ressurser regionalt og lokalt, fra både offentlige og private aktører.

Det er en kjempesatsing på kulturminner i budsjettet for 2009.

Tiltakspakka for 2009 inneholder totalt 223 millioner kroner til fredete og verneverdige kulturminner, til brannsikring og til fartøyvern.

Bildet viser en murt fangstgrav i fjellet i Nord-Gudbrandsdalen

Verdiskapingsprogrammet for naturarven

Kombinasjonen kultur og natur appellerer til enda flere mennesker enn de rene naturopplevelsene.

Det er en utfordring å se natur og kultur i sammenheng og å vise hvordan natur- og kulturarven sammen danner grunnlag for lokal verdiskaping.

Vi satser på et fruktbart samarbeid mellom de to programmene, med mange av de samme aktørene og samarbeidspartnerne.

Verdiskapingsprogrammet for naturarven vil satse på utvikling innen reiseliv, opplevelser og kortreist mat. Dette er også relevant i kulturminneprogrammet.

Mange erfaringer fra kulturminneprogrammet har blitt brukt i etableringen av naturarvprogrammet.

Bildet viser kulturminister Trond Giske og miljø- og utviklingsminister Erik Solheim på åpningen av kulturminneåret 2009, på Marienborg i Trondheim 3. februar i år.

Kulturminneåret 2009 – bruk det!

Vi må øke bevisstheten om hvorfor det er viktig å ta vare på kulturminner.

2009 er kulturminneåret. Det er en flott anledning for pilotprosjektene til å vise hva de har fått til så langt!